

Rolnummer 851
Arrest nr. 8/96 van 1 februari 1996

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 182 van het Wetboek van Strafvordering, gesteld door het Hof van Cassatie.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters L. De Grève en M. Melchior, en de rechters L.P. Suetens, H. Boel, L. François, J. Delruelle en H. Coremans, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter L. De Grève,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij arrest van 24 mei 1995 in zake M. Van Deun tegen C. De Rijck en anderen, heeft het Hof van Cassatie de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt het artikel 182 van het Wetboek van Strafvordering, in zoverre het de wijze van aanhangigmaking van de vordering tegen de civielrechtelijk aansprakelijke persoon bij de correctionele rechtbank vastlegt en alzo de partijen bepaalt die de civielrechtelijk aansprakelijke persoon kunnen betrekken in het strafproces, artikel 6 of *6bis* van de Grondwet (thans 10 en 11 van de gecoördineerde Grondwet van 17 februari 1994), inzonderheid nu het artikel 182 van het Wetboek van Strafvordering tot gevolg heeft dat, in tegenstelling tot het openbaar ministerie en de burgerlijke partij, het niet aan de beklaagde is toegelaten om de civielrechtelijk aansprakelijke persoon in het strafproces te betrekken ? »

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

M. Van Deun werd voor de correctionele rechtbank te Turnhout vervolgd wegens onopzettelijke doding. In het kader van die strafprocedure werd de v.z.w. Koninklijke Football-Club Turnhout door beklaagde rechtstreeks gedagvaard in haar hoedanigheid van burgerrechtelijk aansprakelijke partij.

Bij vonnis van 15 september 1993 heeft de correctionele rechtbank te Turnhout eiser tot cassatie strafrechtelijk veroordeeld en op burgerrechtelijk vlak beslist dat zijn vordering tot tussenkomst en vrijwaring lastens de v.z.w. Koninklijke Football-Club Turnhout niet ontvankelijk was. Vervolgens werd eveneens op burgerrechtelijk vlak een heropening der debatten bevolen.

Het openbaar ministerie stelde op 23 september 1993 tegen voormeld vonnis hoger beroep in. M. Van Deun heeft op 28 september 1993 hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak op burgerrechtelijk gebied en in de mate waarin zijn vordering tot tussenkomst en vrijwaring lastens de v.z.w. Koninklijke Football-Club Turnhout niet ontvankelijk werd verklaard.

Bij arrest van 14 september 1994 heeft het Hof van Beroep te Antwerpen het vonnis *a quo* op strafrechtelijk vlak bevestigd en op burgerrechtelijk vlak eveneens beslist tot de niet-ontvankelijkheid van de door eiser tot cassatie ingestelde vordering tot tussenkomst en vrijwaring lastens de v.z.w. Koninklijke Football-Club Turnhout. Vervolgens heeft het Hof de zaak bij wijze van prejudiciële vraag naar het bevoegde arbeidsgerechtigd verwezen.

Op 28 september 1994 heeft de betrokkene tegen het arrest van 14 september 1994 een voorziening in cassatie ingesteld. Bij arrest van 24 mei 1995 stelde het Hof van Cassatie de hiervoor aangehaalde prejudiciële vraag.

III. *De rechtspleging voor het Hof*

De expeditie van de verwijzingsbeslissing is op 6 juni 1995 ter griffie ingekomen.

Bij beschikking van dezelfde dag heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 27 juni 1995 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 8 juli 1995.

Memories zijn ingediend door :

- M. Van Deun, Antwerpsesteenweg 38, 2350 Vosselaar, bij op 9 augustus 1995 ter post aangetekende brief;

- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 14 augustus 1995 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 5 september 1995 ter post aangetekende brieven.

Bij beschikking van 28 november 1995 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 6 juni 1996.

Bij beschikking van 14 december 1995 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 9 januari 1996.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 15 december 1995 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 9 januari 1996 :

- zijn verschenen :

. Mr. B. Spriet, advocaat bij de balie te Turnhout, voor M. Van Deun;

. Mr. L. Hoste en Mr. N. Fortemps *loco* Mr. J. Bourtembourg, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers H. Coremans en L. François verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Memorie van M. Van Deun

A.1.1. Artikel 182 van het Wetboek van Strafvordering is in strijd met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in zoverre het de beklaagde niet toestaat de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon voor de correctionele rechter te dagvaarden, terwijl dit wel mogelijk is voor het openbaar ministerie en de burgerlijke partij.

De burgerrechtelijk aansprakelijke partij is met de beklaagde, de burgerlijke partij en het openbaar ministerie één van de partijen die traditioneel in een correctionele procedure worden toegelaten, en kan, wanneer ook de verdachte wordt vervolgd, door middel van een rechtstreekse dagvaarding voor de correctionele rechtbank worden gebracht. De burgerrechtelijk aansprakelijke partij kan samen met de beklaagde *in solidum* worden veroordeeld tot betaling van de gerechtskosten, van de toegekende schadevergoeding en, wanneer een uitdrukkelijke wettekst dit toestaat, van de geldboete.

Uit die positie van de burgerrechtelijk aansprakelijke partij in het strafproces vloeit voort dat er in de vonnisfase geen objectief verschil in situatie bestaat aangaande haar situatie ten opzichte van het strafproces, doch integendeel een situatie die vergelijkbaar is met die welke bestaat tussen het openbaar ministerie en de beklaagde, en zeker tussen de burgerlijke partij en de beklaagde.

Wanneer het openbaar ministerie de burgerrechtelijk aansprakelijke partij dagvaardt teneinde een veroordeling *in solidum* te verkrijgen, oefent het openbaar ministerie niet de strafvordering uit, maar vordert het een burgerlijke veroordeling, zelfs al gaat het om de mede-gehoudenheid tot het betalen van de geldboete. Ook de burgerlijke partij oefent tijdens de vonnisfase uitsluitend de private burgerlijke vordering uit. Ook de beklaagde die tijdens die fase te zijner verdediging de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon in het proces wil betrekken, verdedigt zijn privé- of persoonlijk belang.

Het bekritiseerde onderscheid berust derhalve niet op een objectieve grondslag.

A.1.2. Bovendien is het verschil in behandeling tussen, enerzijds, het openbaar ministerie en de burgerlijke partij en, anderzijds, de beklaagde, met betrekking tot het betrekken van de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon in het strafproces niet redelijk verantwoord of bestaat er hoe dan ook geen redelijk verband van evenredigheid tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

Het openbaar ministerie en de burgerlijke partij kunnen de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon in het strafproces dagvaarden om een grotere zekerheid te verkrijgen bij de uitvoering van de lastens de beklaagde uitgesproken burgerlijke veroordeling. De finaliteit hiervan staat volkomen los van de uitoefening van de strafvordering en is, minstens voor de burgerlijke partij, van louter particulier of persoonlijk belang.

Ook de beklaagde die de voor hem burgerrechtelijk aansprakelijke persoon in het strafproces wenst te betrekken, beoogt de verdediging van zijn persoonlijk of particulier belang. Er bestaat dus een analoge finaliteit. Door een dagvaarding van de burgerrechtelijk aansprakelijke partij uitgebracht door de beklaagde, kan die beklaagde één enkele uitspraak van de strafrechter verkrijgen die een verbintenis *in solidum* vastlegt tussen hemzelf en de voor hem burgerrechtelijk aansprakelijke persoon. Op die manier kan de veroordeelde beklaagde latere tegenstrijdige rechterlijke uitspraken vermijden en kan hij achteraf de regels inzake de verhouding tussen de schuldenaars bij een verbintenis *in solidum* (de eindafrekening tussen de medeschuldenaars) toepassen.

Door de beklaagde het recht toe te kennen de voor hem burgerrechtelijk aansprakelijke persoon te dagvaarden, zou de door de wetgever nagestreefde doelstelling van bijkomende zekerheidstelling ten voordele van het openbaar ministerie of de burgerlijke partij geenszins in het gedrang komen. Het ontzeggen van dat recht aan de beklaagde is dus onevenredig ten aanzien van het beoogde doel. Om de doelstelling, ten aanzien van de belangen verdedigd door het openbaar ministerie en de burgerlijke partij, van bijkomende zekerheidstelling door middel van een veroordeling *in solidum* te verwezenlijken, is het geenszins nodig zo ver te gaan dat de beklaagde geen enkel recht wordt toegekend om de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon ten gronde te dagvaarden.

Memorie van de Ministerraad

A.2.1. Met het oog op de bescherming van het slachtoffer van een misdrijf kan de benadeelde partij de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon voor de strafrechter dagvaarden om de gehele en snelle herstelling van zijn schade te verkrijgen. Het openbaar ministerie kan de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon in het strafproces betrekken om ten voordele van de schatkist de inning van de kosten van de strafvordering te waarborgen.

Het verschil in behandeling dat erin bestaat dat enkel de benadeelde partij en het openbaar ministerie de burgerrechtelijk aansprakelijke partij in het strafproces kunnen betrekken, terwijl de beklagde dat recht niet heeft, is gesteund op een objectief en redelijk criterium dat rekening houdt met de hoedanigheid van de betrokken partijen. Het is verantwoord zowel vanwege de belangen die de wetgever heeft willen beschermen als vanwege de aard van de vorderingen in kwestie, rekening houdend met de bijzondere bevoegdheid van de strafrechtbanken. Het gemaakte onderscheid is niet onevenredig, rekening houdend met de gevolgen die het teweegbrengt.

De strafrechtbanken kunnen in beginsel enkel kennis nemen van vorderingen tot het verkrijgen van vergoeding van de schade die door de misdrijven wordt veroorzaakt. Enkel een uitdrukkelijke wetsbepaling zou hun de bevoegdheid kunnen toekennen om uitspraak te doen over andere burgerlijke vorderingen.

De mogelijkheid voor de burgerlijke partij om de burgerrechtelijk aansprakelijke partij in het geding te betrekken, houdt verband met de burgerlijke vordering *stricto sensu*. Het betrekken van de burgerrechtelijk aansprakelijke bij de zaak, is voor het slachtoffer van het misdrijf een waarborg bij de uitvoering van de burgerlijke veroordelingen die in zijn voordeel werden uitgesproken, gelet op de veroordeling *in solidum* van de beklagde en de voor hem burgerrechtelijk aansprakelijke.

Zelfs al zou de beklagde er belang bij kunnen hebben de persoon die voor hem burgerrechtelijk aansprakelijk is in het geding te betrekken, dan nog zou het gaan om een burgerlijke vordering in de ruime zin van het woord en niet om een vordering tot vergoeding van schade veroorzaakt door het misdrijf, met uitzondering van de hypothese waarbij de fout van een derde een bestanddeel zou zijn van het misdrijf.

Het bekritiseerde onderscheid in behandeling is derhalve verantwoord gelet op, enerzijds, de belangen die de wetgever heeft willen beschermen en, anderzijds, het onderscheid dat tussen burgerlijke vorderingen in ruime zin en burgerlijke vorderingen gekoppeld aan de strafvordering moet worden gemaakt, in acht genomen de bijzondere bevoegdheid van de strafrechtbanken.

A.2.2. De betwiste bepaling heeft geenszins tot gevolg dat de verdachte in de uitoefening van zijn verdedigingsmiddelen betreffende de strafvordering of de burgerlijke vordering zou worden gehinderd.

De aanwezigheid van de burgerrechtelijk aansprakelijke partij levert op het eerste gezicht een drievoudig voordeel op voor de beklagde.

In de eerste plaats kan de beklagde hopen dat, in geval van een veroordeling *in solidum*, het openbaar ministerie en de burgerlijke partij zich zullen wenden tot de burgerrechtelijk aansprakelijke partij. Daartegenover staat evenwel dat een veroordeling *in solidum* geen afbreuk doet aan het verhaalrecht waarover de burgerrechtelijk aansprakelijke beschikt ten aanzien van de persoon voor wie hij instaat.

In de tweede plaats zou de burgerrechtelijk aansprakelijke het voor de beklagde kunnen opnemen en diens verdediging kunnen ondersteunen. Het komt evenwel aan de verdachte toe zich te verdedigen tegen de vordering die tegen hem werd ingesteld. Er wordt geenszins afbreuk gedaan aan de rechten van verdediging van de verdachte omdat hij de burgerrechtelijk aansprakelijke partij niet in het proces kan betrekken.

In de derde plaats zou de beklagde kunnen voorhouden dat de voor hem burgerrechtelijk aansprakelijke geheel of gedeeltelijk aansprakelijk is voor de schade die door hem zou zijn veroorzaakt, met name door aan te tonen dat het causaal verband tussen zijn eigen fout en de aangevoerde schade verbroken is door de fout van de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon. Niets belet hem een dergelijke verdediging op te bouwen.

Weliswaar kan men zich in bepaalde gevallen indenken dat het nuttig zou kunnen zijn dat de beklagde de persoon die voor hem burgerrechtelijk aansprakelijk is, zou kunnen dagvaarden voor de strafgerechten, terwijl de beklagde nu na het strafproces nog een procedure moet starten voor de burgerlijke rechter. Dit is evenwel niet onevenredig, rekening houdend met de bedoeling van de wetgever om het gehele en snelle herstel van de schade

ten aanzien van het slachtoffer van het misdrijf te verzekeren, en om een overbelasting van de strafrechtbanken met verschillende problemen van burgerrechtelijke aard te vermijden en zo de specialisatie van de strafgerichten niet in het gedrang te brengen. De beklaagde kan bovendien betwisten dat de schade waarvan de vergoeding van hem wordt gevorderd, (geheel) aan hem te wijten is, hetzij door onmiddellijk voor de strafrechtbank aan te tonen dat de fout aan een derde toe te schrijven is, hetzij door voor de burgerlijke rechter de regeling van de deelname in de schuld door de mede-aansprakelijken te vorderen.

- B -

B.1. Artikel 182 van het Wetboek van Strafvordering bepaalt :

« De zaken die tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbank behoren, worden bij haar aanhangig gemaakt, hetzij door de verwijzing naar die rechtbank overeenkomstig de artikelen 130 en 160 hiervoren, hetzij door een dagvaarding, rechtstreeks aan de verdachte en aan de voor het misdrijf burgerrechtelijk aansprakelijke personen gedaan door de burgerlijke partij en, in alle gevallen, door de procureur des Konings, hetzij door de oproeping van de verdachte bij proces-verbaal, conform artikel 216*quater*. »

De aanhangigmaking door de oproeping van de verdachte bij proces-verbaal is ingevoerd door artikel 10 van de wet van 11 juli 1994 betreffende de politierechtbanken en houdende een aantal bepalingen betreffende de versnelling en de modernisering van de strafrechtspleging. Die nieuwe wijze van aanhangigmaking is evenwel vreemd aan de prejudiciële vraag.

B.2. De prejudiciële vraag stelt de bestaanbaarheid van artikel 182 van het Wetboek van Strafvordering met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet aan de orde, in zoverre het impliceert dat enkel het openbaar ministerie en de burgerlijke partij, en niet de beklaagde, de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon in het strafproces voor de correctionele rechtbank kunnen betrekken.

De prejudiciële vraag slaat op het betrekken van een persoon in dat strafproces uitsluitend op grond van zijn hoedanigheid van burgerrechtelijk aansprakelijke persoon. Zij heeft geen betrekking op eventueel andere hoedanigheden op grond waarvan dezelfde persoon in het strafproces zou kunnen worden betrokken, zodat het Hof niet moet antwoorden op argumenten die ervan uitgaan of impliceren dat die persoon door de beklaagde in een andere hoedanigheid dan die van burgerrechtelijk aansprakelijke in het strafproces moet kunnen worden betrokken.

B.3. De burgerrechtelijk aansprakelijke personen bedoeld in artikel 182 van het Wetboek van

Strafvordering kunnen worden aangesproken tot vergoeding van de schade die is veroorzaakt door misdrijven gepleegd door personen over wie zij het toezicht uitoefenen en voor wie zij, krachtens artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek of een bijzondere wet, moeten instaan. Op grond van artikel 162, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering zijn zij ook gehouden tot het betalen van de gerechtskosten die voortvloeien uit de strafvervolging gegrond op die misdrijven en tot de kosten die zijn verbonden aan de uitoefening van de burgerlijke vordering. In uitzonderlijke gevallen kunnen zij ook gehouden zijn tot het betalen van de geldboeten waartoe de personen waarvoor zij moeten instaan, zijn veroordeeld.

B.4. De zoëven omschreven burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor andermans daad vormt een bijkomende waarborg, enerzijds, voor het slachtoffer dat de door hem geleden schade en de kosten die verbonden zijn aan de uitoefening van de burgerlijke vordering zullen worden vergoed en, anderzijds, voor de Staat dat de gerechtskosten en, in voorkomend geval, de geldboeten zullen worden betaald.

Die aansprakelijkheid bestaat enkel ten gunste van, ieder wat hem betreft, het slachtoffer en de Staat. Na betaling van de schadevergoeding, de gerechtskosten en, in voorkomend geval, de geldboeten, beschikken de burgerrechtelijk aansprakelijke personen, behoudens toepassing van artikel 18 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, in beginsel over een recht van verhaal op de personen voor wier daad zij moeten instaan en dit voor het geheel van de door hen betaalde schuld.

Behoudens toepassing van voormeld artikel 18 van de wet van 3 juli 1978 - artikel dat in voorkomend geval door de beklagde kan worden aangevoerd zonder dat het nodig is de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon in het strafgeding te betrekken -, kan de dader van het misdrijf in beginsel zelf worden aangesproken voor het betalen van de schadevergoeding, van de gerechtskosten en, in voorkomend geval, van de geldboeten. Hij kan de op hem rustende verplichtingen niet van zich afschuiven door tegen de persoon die voor hem burgerrechtelijk aansprakelijk is, een vordering tot vrijwaring in te stellen op grond van de enkele omstandigheid dat die ten aanzien van derden burgerrechtelijk aansprakelijk is.

B.5. Uit het geheel van de onder B.4 gedane vaststellingen vloeit voort dat het verschil in behandeling tussen de burgerlijke partij en het openbaar ministerie, enerzijds, en de beklagde,

anderzijds, niet als onredelijk kan worden beschouwd, in aanmerking genomen de logica van het betrekken van de burgerrechtelijk aansprakelijke partij in het strafproces.

Artikel 182 van het Wetboek van Strafvordering schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet derhalve niet in zoverre het impliceert dat, in tegenstelling tot het openbaar ministerie en de burgerlijke partij, het niet aan de beklaagde is toegestaan de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon in het strafproces te betrekken.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 182 van het Wetboek van Strafvordering schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet in zoverre het impliceert dat, in tegenstelling tot het openbaar ministerie en de burgerlijke partij, het niet aan de beklaagde is toegestaan de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon in het strafproces te betrekken.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 1 februari 1996.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

L. De Grève